

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Росица Димитрова Бечева,
Нов български университет,

за дисертационния труд на **Ардиана Бютючи - Исмайли**,

професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
докторант в Нов български университет,

на тема:

ИНТЕРПРЕТАТИВНИ ПРОБЛЕМИ В ТЕКСТА В ПЕСНИТЕ НА ЙОХАНЕС БРАМС – ДУМИ И ЗВУК (Interpretative problems of the Text in the lyrics Songs by Johannes Brahms – word and tone)

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Научен ръководител: *доц. д-р Ермила Швайцер*

Биографични данни:

Ардиана Бютючи – Исмайли е родена в Прищина (Косово).

Образование и обучение: 2005 Audience Hall - Детмолд – Майсторски клас при Роман Трекел Баритон, Германия, 2008 - Летен театър Детмолд – Майсторски клас при Криста Лудвиг, Германия, 2009 – завършва Магистър по вокално изпълнителство в Hochschule für Musik Detmold, Германия, 2009 - Университет в Детмолд, 2011 - Университет в Прищина.

Участва в национални и международни състезания, концертира активно: 2007 - участие в конкурса „Ханс Габор Белведере“, 2000 – Солист в „Седмицата на Бах“, Организация на Косовските художници, 2000 - Солист на „Международен фестивал на камерната музика“ Прищина, 2007 – Солист в концерт „Forum Lied“ Гютерсло, Германия, 2008 – Солист в спектакъла „Durch 7 Tueren...eine Reise ins Innere“ – Mozart Marathon, 2008 Концерт „Mozart Marathon“ в Байройт, Германия, 2010 – Концерт с оркестъра на „Vinorosso“ във фестивала „Lieder ohne Grenze“ Детмолд, 2010 Концерт в рамките на фестивала „DAM“, Прищина, 2011 – Солов концерт в Catedrale „Sant Ignazio“, Рим, Италия, 2012 – Солист в Концерта на Европейската лятна музикална академия в Прищина, 2015 г. – Концерт по случай фестивала на поезията „Takimet e Poeteshave Shqiptare“, 2019 - Солов концерт в Академията за наука и изкуства в Тирана, Албания, 2019 - Солист в концерт "Merita and Friends" с American Orchestra from Monclair University USA – Ferizaj и др.

Работи: 2006–2008 – в сътрудничество с Theater of "Opernwerkstadt Am Rhein“, Германия, 2010 – Солист и хорист Филхармония на Косово, Прищина, 2018 - Професор по вокално изпълнителство в Университет на Прищина (University of Prishtina "Hasan Prishtina" Faculty of Arts, Prishtina (Kosovo).

Тя е докторант в Нов български университет в София.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 105 страници, в това число 14 нотни примера, а структурата му обхваща: резюме, въведение, заключение, приноси, библиография (общ брой на цитираните източници – 72).

В Резюмето са изведени основната *цел на изследването*: дисертацията разглежда проблемите на интерпретацията в песните на Йоханес Брамс, както и ролята на езиковите познания при интерпретацията на дадена песен, формулирани са *задачите*:

- анализ на различни интерпретации на Брамсови песни „изпълнени от певци с репутацията на специалисти в областта на песенното изкуство“,
- разглеждане ролята на езиковите познания при интерпретацията на дадена песен, процесът на изработване на елементи като форма на песните, ритмична структура - промяна на честотата на ударите, синкопи, както и елементи като език, дикция, декламация, дишане, фразиране.
- дешифриране на интерпретационни проблеми в соловите песни на композитора Брамс, свързани най-вече със значението на оригиналния език.

В мотивацията на докторантката за избор на тема намира отражение опитът ѝ на активно концертиращ изпълнител - интерпретатор на камерна музика и оперни произведения, стремежът за търсене и намиране подходи на работа за усъвършенстване уменията на интерпретатора.

Хипотезата на която се основава работата, е: „Начинът, по който Йоханес Брамс композира песните си, създава трудности за изпълнителите. От обширното наследство на композитора са взети три песни, които са анализирани. Критериите за избор на песните са определени въз основа на няколко принципа: Формата на песните, ритмичната структура на тези песни, която включва честата смяна на тактовете, появата на синкопи, поетичните текстове на песните, както и елементите, свързани с езика.“

Докторантката подчертава, че: „Невниманието към езика - липсата на стремеж към разбиране на текста, който певецът интерпретира, отслабва изпълнението. Ето защо е необходимо по време на изучаването на песента, освен на другите музикални елементи, да се обърне специално внимание и на езика.“ „Познаването на оригиналния език е от голямо значение за интерпретацията на дадена песен. Всяка творба се състои от различни музикални елементи, които зависят от него.“ „Във всички песни, в допълнение към предизвикателствата, свързани с ритмичната структура на песента, са

идентифицирани езикови елементи, които са от особена важност за изпълнителя. Езикът по същество не само помага за по-доброто отразяване на целия разказ на песента, но и помага на изпълнителя да навлезе естествено в света на героя. На базата на този анализ са изведени заключения, които са основният обект на внимание в предложената дисертация.“

В тази връзка, в изследването е направено сравнение между немскоезични и не-немскоезични изпълнители на песните на Брамс. Авторът на разработката пояснява, че по време на анализа е направена констатация: „немскоезичните певци нямат проблеми с артикулацията.., докато при тези, които не владеят немски език, се наблюдава, че по време на устния превод те изпитват затруднения с артикулацията - балансирането на гласните, произнасянето на съгласните, както и с начина на фразиране, изразяването на емоциите, а също и с декламацията на текста.“

В Глава 2 *Живот и дейност на Йоханес Брамс*, в исторически ракурс, фокусът на изследователското внимание се насочва върху живота и творчество на Йоханес Брамс, факторите оказали влияние за формирането му като композитор, позицията и влиянието му като композитор и диригент в музикалния живот на Германия, темите, които разглежда в песните си, към визията на различни изследователи за Брамс, за произходът на немските песни.

За мен с особена важност са текстовете разглеждащи връзката между текст и музика в песните на Йоханес Брамс. В дисертацията са представени и визите на различни изследователи на творчеството на Брамс, между които: Петер Йост, Лудвиг Финшер, Хедър Плат.

В тази глава са направени наблюдения върху различията и общите черти между Йоханес Брамс и Хуго Волф – музикалната естетика.

Като приноси бих искала да открия Глава 2.4 *Различни интерпретации на песните на Брамс* и Глава 3 *Дискусия*, в които е направен подробен анализ на различни интерпретации на песните на Брамс: "Liebestreu", "Immer leiser wird mein Schlummer" и "Sapphische Ode", също и на цикъла "Zigeunerlieder op. 103" – по отношение на: артикулационни проблеми, формално-структурни особености, възможностите за драматично изграждане, метода, който Брамс използва за композиране на своите песни, трудностите на изпълнителите на неговите песни. Изследователското внимание на докторантката се насочва и към проблемите на декламацията при Брамс.

Докторантката пояснява: „При анализа на различни интерпретатори, в който бяха анализирани различни аспекти, свързани с песните му, беше забелязано, че много

важен елемент за Брамс е декламацията на текста.“ Във връзка с аргументацията по проблема са цитирани мнения на изследователи като Хедър Плат, Парсън, Дженър.

Авторът на изследването изтъква, че: „Една от целите на това изследване е изясняване на значението на езика на изпълнителя.“

В хода на изложението на тази глава вниманието се насочва и към други музикални елементи със значение при интерпретацията на песните като: динамика, хармоничен език, ролята на клавирния съпровод.

За мен, с особена важност са текстовете в които намира отражение личния опит на дисертанта като певец - интерпретатор, например: „*Моето мнение за "Liebestreu"* - Като интерпретатор на много песни на композитора Брамс мога да кажа, че "Liebestreu" е една от песните с най-много изисквания за добра интерпретация...детайлите в тази песен са от голямо значение... От началото до края на песента изпълнителят трябва да бъде много внимателен в нюансите, за да може да представи героите по най-добрия възможен начин...Много важни елементи са дишането и динамиката.“, или: *Моето мнение за "Immer leiser wird mein Schlummer"*- Песента "Immer leiser wird mein Schlummer" е една от най-красивите песни на Брамс, но и доста сложна. Като интерпретатор на тази песен се сблъсквам с много интерпретационни проблеми...Артикулацията - доброто произнасяне на съгласните, добрият баланс на гласните и декламацията са елементи, на които отдавам голямо значение като изпълнител.“

Като обобщение е отбелязано: „По време на анализа между интерпретаторите, при който бяха разгледани различни аспекти, свързани с песните му, забелязах, че за Брамс е важен не само музикалният аспект, но и съдържанието на текста.“

Съчетавайки научно-изследователското отношение към проблема и своя практически опит, в *Глава 4. Някои възгледи за интерпретацията на Брамс "Zigeunerlieder op.103"*, едновременно с разгледаните интерпретационни проблеми, докторантката представя и възможните за тяхното преодоляване решения.

В заключението са изведени опорни точки, които според автора на изследването са с особена важност: „Целта на това изследване е чрез сравняване на изпълнители на песни от Йоханес Брамс да се получат знания за интерпретацията, които се фокусират върху значението на езика, както и върху връзката или влиянието, което езикът има с различни музикални елементи като дикция, декламация, фраза.“

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

- Споделен е личен опит на автора.
- Направен е сравнителен анализ между различните интерпретации на певци, говорещи немски език, и певци, чиито майчин език не е немски

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Докторантката ползва достатъчно информационни източници, позоваването върху които е коректно.

Приноси на дисертационния труд

Приемам изведените от докторантката приноси на труда, между които:

- Направен е опит да се изследват трудностите при интерпретацията на песните на Брамс от гледна точка на певеца-солист, чийто роден език не е немският.
- Търсят се начини за преодоляване на тези трудности и са дадени някои решения.
- Представени са личните виждания на автора за интерпретацията на някои песни от Брамс на база собствен опит като концертираща певица и интерпретатор на камерна музика и оперни произведения.
- Този текст може да помогне на други не-немскоговорящи певци да преодолеят някои трудности при изпълнението на песни на Брамс.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът в обем от 23 страници предава характера на докторската работа.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката има достатъчно на брой публикации върху докторската теза:

1. Бютючи, Ардиана, Sapphische Ode.. В: "В: Млад научен форум за музика и танц, София, НБУ, 01/2021.
2. Бютючи, Ардиана, Влиянието на Йоханес Брамс върху романтичната музика. В: Сборник с доклади на проф: Млад научен форум за музика и танц, София, НБУ, 10/2022.

Мнения, препоръки и бележки

Бих препоръчала на Ардиана Бютючи - Исмайли трудът да бъде издаден.

В заключение:

Давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд на **Ардиана Бютючи - Исмайли: ИНТЕРПРЕТАТИВНИ ПРОБЛЕМИ В ТЕКСТА В ПЕСНИТЕ НА ЙОХАНЕС БРАМС (Interpretative problems of the Text in the lyrics Songs by Johannes Brahms)**, във връзка с носените от него приноси с научни и приложни качества. Считаю, че дисертационният труд на докторанта изцяло отговаря на изискванията за получаване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство” по Закона за развитие на академичния състав на Република България и предлагам на уважаемото научно жури тя да й бъде присъдена.

07.06.2023, София

доц. д-р Росица Бечева